

Jadranka Milenković

ON THE ROAD

Rošavi, ozbiljni taksista koji ne razgovara sa običnim svetom, to jest putnicima u svom automobilu, i bar triput promeni stanicu na radio-prijemniku od moje kuće do zgrade suda. Kad dođe do Karoline, rekla bih mu da se tu zaustavi (danas je, recimo, baš bio Bouvi, „Space Oddity“; sedim pozadi u kolima i trnem da li će je prebaciti pre onog veselkasto-melanholičnog dela). Izdrži, mislim (obraćajući se Bouviju, mada je i taksisti teško). Ruka taksiste, tu negde na pola puta do kvarenja čarolije. Šta je njemu uopšte dobra muzika? Pored toliko načina da čovek pribavi sebi muziku koju voli i sluša je svakodnevno, vrteći se nepravilnim krugovima po prenapučenom gradu, on nije unapred izgubljen u vojnu sa muzičkim urednicima svih stanica. Sam protiv zlih urednika. Gotovo heroj.

Pa onda, taksista koji mi – dok obučena u ćerkinu garderobu unosim sebe podmlađenu, svoje starke i šarenu, pletenu hipi torbu u njegovo vozilo – mirno kaže: bako, hoćemo li na posao? Zatim njegov kolega koji mi je pre neku godinu pričao kako je počeo da slavi slavu – bilo je to onda kad mu je auto godinama zakazivao uvek istog dana: jednom u nekom selu, noću (samo se ukopao u mestu, i ni metar dalje, da bi sutradan, kad je došao po njega, upalio iz prve); drugi put je u igri bila neka pruga, treći put...ko bi se sećao trećeg puta, gasim se i ja slušajući otegnutu priču da bih se ponovo uključila tek od dela gde počinje mistika, gde slavljenje nekog sveca zauvek odagnava takve pojave, i sve se vraća u normalu, u slavljenički i sveti život svakodnevice podnošljive samo pod krilom izabranog arhandela.

Taksista Buca koji izgleda kao da nikad ne izlazi iz okvira sedišta. Nešto kao Solomon Bark taksi službe. Uvek uz dobro jutro i prijatan dan umeće ono „gospodo“ ali sa tako pretećim prizvukom, da se pitam da li me je predugo čekao ili postoji neki drugi ozbiljan razlog zbog kojeg je među nama nepohodna ironija najnižeg registra. Ne može se ni uporediti sa našim Bucom, dve kancelarije od moje, koji je uvek spreman na geg i nepodopštine. Naš Buca je bolji od njihovog Buca, nema težine u njegovom govoru, nema cinizma. Težak si koliko si ciničan, a ne koliko si

buca. Njihov Buca se zove Mladen; kad kažem drugom taksisti – onaj vaš kolega Mladen – on ne zna o kome govorim. Politička ili bilo koja druga korektnost mora da se izostavi u ovom slučaju, iz sasvim praktičnih razloga; dok ne kažem Buca ne odmičemo u razgovoru. Jednom se samo ozario, pri padanju prvog snega – kako će mu se ćerkica samo radovati kad je izvede na sankanje... Od te rečenice na dalje, srušilo se pola zida između mene „gospodo“ i njega utonulog u sedišta iz kojeg ipak očigledno izlazi. Izgleda da u strahu od cinizma ovih ljudi, kojima gledam samo potiljak i leđa – ponekad preuveličavam ili izmišljam neprijateljstvo.

Taksisti koje znam po brojevima: osmica kojem sam na njegovu želju poklonila knjigu (ima još malo do kraja; svidaju mu se priče) i dvojka koji ponekad na polovini puta mora da zastane uz trotoar da bi istetovirani mladić prišao prozoru. Dvojka mu dodaje kutiju cigareta, ovaj mu traži i neki dinar. Čini mi se da mladić ima najmanje dvadeset i pet. Dvojka, sam sebi – u redu da ne radi, ali radi, a opet traži... Mislim da mu je možda sin, ali mi neko jednom prilikom priča o njemu (neki drugi taksista čijeg broja se sad ne sećam) i kaže da mu je to unuk. Dvojka onda mora da ima bar šezdeset pet. Za Osmi mart – svi me voze besplatno, samo dvojka ne. Shvatam da ga taj novac drži u šaci, taj preko potrebni dinar koji će samo preći preko njegovih ruku, koji neće otići ni na novi džemper, ni na nove presvlake za sedišta, ni na češća pranja njegovog vozila u perionici automobila. Svracamo na pumpu da sipa gorivo. Kreće pre vremena; crevo za točenje koje je automobil iščupao iz aparata vuče se za nama, a radnici sa pumpe trče i viču. Scena kao iz starih domaćih filmova, onih stvarno apsurdno-smešnih. Ali ne smejemo se, a dvojka će se, kad mene ostavi pred kućom, vratiti na pumpu da sa šefom onih trčućih radnika popriča i raskusura se zbog učinjene štete. Osmica i dvojka imaju samo jednu zajedničku crtu – sedokosi su, ali šarenkasto. Ima tu još prostora da se obeloglavljuje, ima još mnogo dana za desetočasovne vožnje, ima još creva za čupanje. Osmica je zimogrožljiv, kaže – ruke mu se hlade još od vojske. Nalazimo kompromis između njegovih hladnih ruku i mog klimaksa; izgleda da je godinama vežbao na

kućnom terenu. Ženu retko pominje, ali znam da je živa.

Onaj koji mi je nedavno prepričavao zašto je u mom sudu imao predmet – njegova odavno nije živa. Posle 5-6 zajedničkih vožnji, možda iz uverenja da sam sudija, počinje priču (naglašavajući da mu je jako neprijatno da o tome govori) o četrnaestogodišnjoj vezi sa ženom čiji je muž otišao u Rusiju, i nije se otud uopšte javljao. Potom niz stvari koje je učinio za tu ženu. („Zaposlio sam je kao knjigovođu, a pošto nije imala ni kompjuter... Uložio sam pet hiljada evra u kuću u kojoj je živela...”) Jednog osmog marta, baš pre prvog registrovanog slučaja korone u Srbiji, on završava sa smenom u deset ujutro, uzima slobodno da ženu izvede u restoran, ali kad je pozove žena mu odbija poziv. Nekoliko ponovnih pokušaja zvanja. Uveče mu javlja da je muž došao iz Rusije... Počinje karantin; korona divlja. Mesecima kasnije, dolazi na njena vrata „da se objasne“. Ljubav ili bes zbog neisplativnosti ulaganja? Ona odlazi u kupatilo i odatle zove policiju. Osuđen je samo za uznemiravanje i zabranjen mu je prilazak; mogao je proći i mnogo gore. Kakav roman bi Dostojevski napravio od ovih nekoliko šturih informacija! („Detetu odnosim čokoladu, ali ona je uzima i baca u kantu. Posle priča policiji da sam joj pretio, psovao je. Moje su stvari ostale, moja garderoba, u kući u kojoj je živela sve to vreme, u kući njenog muža. Hteo sam samo da popričamo. Četrnaest godina...“)

Taksista koji ima trafik, taksista koji čita misli („ne mislim ništa, ne mislim ništa, ne mislim...“), taksista kome je žena umrla od korone, taksista kome je žena umrla od previše razređene krvi, taksista kome se žena nije probudila iz anestezije, taksista koji mi priča o tom kolegi i sprovodu („bila je bolešljiva, znate ga sigurno, jedan crni, petica, dugo on već vozi kod nas; sam je ostao sa ćerkicom, tuga, evo sad baš idem sa sahrane“), taksista iz Crvene Reke koji voli da priča o „ljudima iz našeg kraja“ jer ljudi iz našeg kraja su uvek bolji nego ljudi iz drugih krajeva. Poznajemo istog pisca: ja – zato što je pisac, pa pratim njegov rad, on – zato što mu je komšija (jedno od čuda ljudskih života i odnosa – isti čovek može nekom biti pisac, nekom komšija). Žena i ćerka tog pisca drže azil za pse. Dugo pričamo o psima; priča o psima je i priča o gradu. Zatim: tihi taksista, kao da se voziš taksijem koji sam zna put. Taksista koji pevuši kao da je sam u taksiju. Taksista koji uvek ima kesu Negro bombona. Taksista kome žena hoće da oduzme decu nakon što ih je sam očuvao. Taksista

koji me vozi po prvi put, a već mi priča kako mu se otac sudio dvadeset i šest godina, za imovinu, a onda je umro i u nasleđe mu ostavio parnicu. Posle dvanaest ročišta, sudija prvostepenog suda odbacuje tužbu kao neosnovanu, iz nekih razloga koje ne razumem, a on još manje. Pita me za savet; pričam neka opšta mesta o mogućnostima pisanja revizije Vrhovnom kasacionom sudu.

Taksista kome sam ja poslednja vožnja (ide u Nemačku, da vozi kamion), taksista koji mi se izvinjava što je onomad moju decu ostavio ispred Tvrđave, revoltiran što ih čeka petnaest minuta dok oni na metar od njega pričaju sa društvom. Taksista kog sin (verovatno tinejdžer) zove svakog jutra da dođe po njega i vozi ga u školu, i drugi koji odbija da vozi ćerku, iako će zakasniti („sama si kriva“). Taksista kome su nekoliko puta krali novac iz vozila. Taksista koji mi priča o vožnji stranaca i migranata. Taksista koji me čeka petnaest (opet petnaest!) minuta na pogrešnoj adresi, a posle neće da mi naplati vožnju. Taksista koji me ujutro pita je li mi to ćerka došla iz Beograda, i ko je mladić kog je noćas u pola četiri vozio sa moje adrese na autobusku stanicu. Taksista koji je jako zainteresovan za sve detalje mog nedavnog putovanja u Novi Sad na sinovljevu odbranu doktorata.

Taksisti koji me pozdravljaju preko moje dece i oni koji moju decu pozdravljaju preko mene. Osmica me pita kako se oseća Nena (snajina majka) posle operacije kičme. Onaj što me zove „bako“ pita šta rade Vukašin i Kaća, koliko imaju godina, kad će Vukašin u školu. Taksista koji mi šalje pozdrave, jer je prešao u drugu taksi kuću (ne znam ko je on; ali je lepo). Taksista kome u džepu sedišta osim novina viri i „Knjiga o Milutinu“. Taksista koji uvek tokom vožnje sluša vesti (onda počne razgovor u kome pominje imena lokalnih političara i direktora javnih službi; ja ćutim jer ne znam ništa o tome). Hiljade razgovora sa taksistima o stanju u zemlji, pravosuđu, zdravstvu, školstvu, državnom vrhu, medijima, privredi; ranije je nesumnjivo bilo mnogo bolje. Svi imaju parnice; neki o njima pričaju odmah, neki posle stote vožnje. Taksista koji sluša neku stanicu „za dušu“ – Tomu Zdravkovića, takve stvari, u pola četiri, u špicu. Dobročudan je, uvek se blago smeši; ne mogu se oteti utisku da je ispao odnegde, iz nekog vremena u koje se ne može vratiti; gotovo kao neka SF priča, neki vremeplovi za tužne, dobrodušne, što bi da osmotre neko drugo vreme, ali avaj – mašina se pokvarila, izgubili su lozinku za nazad. Odnelo im nešto dušu preko jezera,

i sad ostadoše, oh, na ovoj strani, pa sad strane nemaju, a nemaju ni branu da ih brani od... I moj muž je voleo tu pesmu, nekad kad sam ja volela svog muža. Volim ga i sad, samo drugačije.

Vožnja: ulične svetiljke i parkirani automobili od kojih se jedva prolazi (pešaci idu kolovozom; zaobilazi-mo školsku decu i majke koje s obe strane drže po jedno dete za ruku), policijska stanica, autobuska (godine sam provela na njoj, da bih jutrima visila u autobusu koji ne može da zatvori vrata), pekare, apoteke, staklara, tekstil, ariljski veš, zbnjujući kružni tok, veliki reklamni panoi, levo most, desno teniski tereni, svakako kej u vidokrugu i u jednom i u drugom slučaju, Tvrđava, Univerzitet (iz čijeg dimnjaka zimi kuljaju najcrnje bujice kancerogenog dima od nekvalitetnog uglja, a zatim se taj smrad širi svuda, ne samo na okolne kvartove), zgrada Grčke ambasade koja to više nije (ne znam čemu sad služi, oronula je, nema više onaj svoj roze sjaj i diplomatsku patinu), stara šivara (koju ću jednom da kupim od novca koji dobijem kad mi dodele Nobelovu nagradu za književnost), mrlje, grafiti, frizer, zubar, kozmetičar, sve te radnje za popravku oštećenih ljudi, stare kuće u ulicama kraj reke (neke su sigurno pripadale jevrejskim porodicama pre ratova), radnje sa ribolovačkim priborom, poljoprivredne apoteke, prodaja guma na veliko i malo, Ekonomski i Pravni fakultet, poslastičara Lipa u kojoj sam toliko puta sedela sa Adrijanom, važna ne zbog kolača nego zbog Adrijane, spomenik kralju Aleksandru o kome niko ništa ne zna i na koga niko nikad ne misli. Park u kome se odvija jedna moja sasvim izmišljena priča, ali koji otad za mene ima značaj mesta u kome sam nešto važno doživela. Tela, tela, tela koja idu da zarade novac za hranjenje tela. Meso na tlocrtu grada. Psi lutalice; jeza niz kičmu, bol u ožiljku od pre nekoliko godina.

U povratku – drugi put. Katolička crkva. Vraćamo se u isti kolosek tek kad stignemo do Tvrđave – reku gledam kroz desni prozor, Univerzitet je sleva. Betonski zidić prati rečni tok; na njemu ponekad neko sedi, neko nekad pušta čak i malo dete da njime hoda (uvek me strah da će pasti na donji deo keja). Reka je nevelika, neplovna, i nikog ne zanima, kao ni Aleksandar. Nije natapalica plodnih polja, bar ne u ovom delu svog toka.

Onaj kome je žena umrla od korone nedavno je udavao ćerku. Druga već ima decu. Zovu ga na smenu. Jednom je jedna od njih slomila nogu – on ih razvozi po bolnicama,

čuva decu po potrebi; šta će – jedini im je oslonac. Onaj kome je žena umrla od previše razređene krvi ima sina koji radi u Budvi. I sin je vozač. Samo jednom išao je kod njega; nije za njega to more, to izležavanje na plaži: mogu li da zamislim, on sam, stariji muškarac, prevrće se tamo, dok sin ne odradi smenu. Da, ima devojkicu, naravno, žive zajedno, zato ga i ne može čekati u stanu, ne zna ni šta bi pričao sa tom nepoznatom mladom ženom. Bolje je ovako – povremeno se čuju, i to je sve. Bilo je ipak drugačije dok mu je žena bila živa. Onaj čija je žena umrla na operacionom stolu – nikako se ne pojavljuje. Slušam, svaki put kad se neki od vozača dispečerki javi („u redu do Zlatiborske“), hoće li mu poznati ženin glas odgovoriti: „dobro, petice“. Ne pitam nikog, možda je uzeo odsustvo od par meseci, dok ne nađe neki modus po kome će ubuduće moći živeti sam sa malim detetom. Onaj što je otišao u Nemačku imao je i pre odlaska dobro vozilo i dva skupa telefona. Možda se tamo našao sa onim što čita misli (znam da zvuči besmisleno, ali takav neki osećaj – samo sam se pored tog taksiste osećala providno, za ovih više od pola veka života).

Vreme korone. Ulazim u taksi, diktiram adresu.

Taksista Prvi: “Dobro, samo prvo zatvorite vrata.” (Gleda me kao retardiranu osobu koja misli da se taksi vozi sa otvorenim vratima.)

Ja: “Dobro, a je l’ nosite masku?”

Taksista Prvi: “Nosim, nosim...” (Maske nigde. Onda on ustaje, izlazi iz kola, otvara gepek, vadi jaknu, vadi masku iz jakne – u četiri sata popodne, nakon što je već najmanje dva sata u smeni.)

Drugi put: ulazim u taksi, diktiram adresu. Krećemo.

Ja: “Molim vas, stavite masku.”

Taksista Drugi je stavlja na usta, a nos viri.

Ja: “Molim vas, možete li da stavite masku kako treba?”

Gleda me u retrovizoru.

On: “Dobro. A šta ćemo da radimo kad mi se zamagle naočare?”

(Glas povišen. Ne prihvatam bačenu rukavicu. Maska je propisno stavljena; ćutim na zadnjem sedištu. Kad dođemo do moje kuće, daje mi vizit kartu – evo, pošto vas često vidim da na trgu gledate u koji taksi da uđete... Ili laže, ili mu naočare nisu uvek zamagljene...)

Slučaj treći: ulazim u taksi i pri ulasku pitam Taksistu Trećeg već poznato pitanje. On namešta masku, ja diktiram adresu. Onda on pokušava da ćaska, ali je strašno promukao.

Ja: “Što vam je takav glas, da niste bolesni?” (Već se uveliko vozimo.)

Taksista Treći malo čuti, razmišlja. A onda: “Kakav mi je to glas? Šta fali mom glasu? Pa nisam valjda žena? To je pravi muški hrapavi glas! Kakav glas treba da imam?”

Par minuta posle toga, kao pravi mačo-taksista, naglo koči, a jabuke i narandže iz kesa kotrljaju se po sedištu i podu taksija. Na kraju vožnje naplaćuje mi sto dinara skuplje nego što me inače košta vožnja na toj relaciji. Plaćam bez reči, jer takav pravi hrapavi muški glas i takvu oštru pravu mušku vožnju odavno ne imadoh...

I opet, četvrti put: Taksista Četiri propisno ima masku na licu pre mog ulaska u kola. Ali je u autu pretoplo za teško vreme. Pokušavam da otvorim prozor, ali neće. Pitam ga da otvorim, on nešto pokrene napred i otvori se moj prozor. Ali ne zatvori svoj. Muzika trešti. Taksista Četiri ima mindušu na desnom uhu. On je kul. Posle pet minuta vožnje promaja me potpuno izduva. Pokušavam da zatvorim prozor, ali ništa. Pokušavam jednom, drugi put, treći put. Sigurna sam da me vidi u retrovizoru, ali ima tamne cvikere jer je kul, i ne vidim da li me vidi. Promaja duva i njega, ali sigurno misli – htela si otvoren prozor, eto ti ga. Muzika trešti. Ja tražim da stane pre nego što smo stigli do kuće i izlazim iz taksija. Prvo, naravno, plaćam. Poželim mu prijatan ostatak dana. U trenutku kad sam dva koraka ispred vozila, a on još nije krenuo, puca mi ručka na rancu i ranac pada na trotoar. Pokupljam ga kao paćenica i odlazim u susret zalasku sunca...

Mlađi, ambiciozniji, odlaze preko, beže od ovih smrti pod anestezijama i pogrešnim terapijama koje jure za taksivolima i autobusima, pa kog stignu naplate mu trku, kao što meni taksisti naplaćuju vožnju. Pre pet godina jedan je izgubio ćerku, stradala je u sudaru autobusa i voza. Ujutro smo čuli sirene nekoliko vozila hitne pomoći (sve nas je prošla jeza, drugačije nego inače). Javljeno je da je voz, u magleno decembarsko jutro, udario u vozilo kojim deca iz okolnih sela idu u škole, odrasli na posao. Dve kolegice putuju u tom terminu. Nisu došle u daktilobiro. Počela je besomučna potraga za informacijama – svako ko je imao nekog u SUP-u ili Gradskoj bolnici okretao je telefone. Iz

dubokih ženskih tašni povadene su kutije lekova za smirenje. Plakalo se u čitavom prizemlju. Neko je javio da su putnice iz autobusa dobro – jednoj je samo povređena noga (u vreme tih vesti jedna je već bila mrtva, drugu su pokušavali da spasu). Do kraja radnog vremena već smo sve znali; dve susedne kancelarije daktilobiroa prestale su da budu poligon banalnih rasprava i postale su plakaonice. Posle je nastala tišina. Nekoliko dana kasnije čula sam za ćerku taksiste – bila je dugo u komi, ali roditeljima nisi ostavljali mnogo prostora za nadu. Vreme i mesto toliko uzaludnih smrti: prokleta pruga, koja svake godine odnese poneki život, koju i sama preskačem idući po doručak, zamisljena, nesvesna da njome povremeno prolazi voz, iako ispušta glasan zvuk o svom dolasku, o ulasku u bermudski trougao grada u kome svi hodaju kao omamljeni i spremni da legnu na prugu...

“Dobar dan, može li jedno vozilo ispred Apelacionog suda?” “Može, za pet minuta.” Svakog dana, istom intonacijom, obe. Dvadesetdevetica me dovozi do kuće, kad stane – iz instrument table pokulja crni dim. Kašljemo. Izvinjava mi se za neprijatnost. Muž izlazi na ulicu, gledaju pod haubu, nudi ga kafom. Satima kasnije, vozilo je još tu. Unuk svako malo istrčava i zapodeva razgovor sa “nepoznatim čikom”. Tog jutra vozač se vraćao za ključeve, znao je da će zbog toga da ga bude maler. Dobro je, moglo je i gore, mogao je, kao onaj, da obori motociklistu...

Zovem poznati broj posle višenedeljnog bolovanja. “Jeste li dobro?”, pita me dispečerka. “Neko vreme niste zvali... Naravno, za pet minuta...” Češljam se. Kosa mi znoji vrat; ili se to infekcija bori zadnjim trzajima. Kad uđem u taksi moraću da zamolim vozača da podigne prozor, sveže je jutro. Pada mi na pamet Brada, vozač autobusa, i njegovo: “Gle, odavno te nema. Već sam mislio da si (ne-daj-Bože!) otišla na Drugu Stranu...”

Na Drugu Stranu se prelako odlazi, bez dispečera i novčanika. Povremeno gledam nebo kroz prozor i pokušavam u mislima da pišem pesmu o oblacima koji liče na šlag ili penu u čaši piva. Povremeno samo ćutim, dremam, ili mislim – neću da mislim, neću da mislim, neću da mislim... Taksista isto.